

LÓSKA LAJOS
A kísérletező géométer

Stefanovits Péter rajzairól

A rajz, a legarchaikusabb kifejezési forma jóval előbb született, mint a festészet vagy a szobrászat, sőt a klasszikus auktorok azt is tudni vélik, hogy minden művészet alapja. E kijelentésük mellett azonban a műfaj vázlatjellegét is hangsúlyozták. Vázlatokat készít az építész, mielőtt elkezd az építkezést, a szobrász szintén felskicceli a témát, mielőtt kezébe venné a mintázófát, és a piktor is előrajzolja a kompozíciót, mielőtt ecsethez nyúlna. E gyakorlatból következik, hogy a rajz mint műfaj csak a modern művészet megszületésétől, a XX. század elejétől vált autonómmá, amikor kialakultak a nonfiguratív kifejezésmódok, s a festő, a szobrász, a grafikus már nem a természetet másolta többé, hanem új formákat teremtett, mint a nagy példakép, a természet. A rajz technikai sajátosságaiból adódik továbbá, hogy legfőbb eszköze a formákat körülölelő körvonal, ami persze nem zárja ki azt, hogy alkotás közben a művész nem alakíthat ki a papírlapon különféle eljárásokkal, így satírozással inkább a festészet jegyének tekintett foltokat vagy tónusokat.

Úgy tűnik, a rajz szerepe az elmúlt több mint száz esztendő folyamán nem sokat változott, legfeljebb a korstílusokat követte, népszerűsége azonban máig töretlen. A múlt század hetvenes éveiben, amikor *Stefanovits Péter* pályája indult, a konceptuális művészet és az expresszív kifejezésmódok mellett a mikrorealista és a szürrealista kifejezésmódok (Szemethy Imre, Almásy Aladár) határozták meg a korszak képgrafikáját. Tudnunk kell ugyanis, hogy Stefanovitsot elsősorban sokszorosított grafikák készítőjeként tartották és tartják számon ma is (ezt tanulta a Képzőművészeti Főiskolán), noha tudatosan rajzol pályája kezdete óta. A grafika és a rajz egymás mellett élése művészetében szinte magától értetődő, hiszen a grafika némely technikáját – rézkarc, rézmetszet – ugyancsak a lemezbe karcolt vonalrajz jellemzi.

Korai nyomatai egyaránt kapcsolhatók a szürrealis és az új tárgyas irányzatokhoz, kompozíciós

megoldásai viszont a montázsokét idézik. Nos, ez a kettősség legújabb rajzain is tetten érhető. Nagy részük az enyhén szürrealis képépítés mellett tele van sajátos, egyéni, sokszor abszurd szimbólumokkal, míg másokon a kultúrtörténetből ismert, sokszor szakrális jelképek (angyalok, oltár stb.) láthatók. A szürrealitás visszatérő vonása műveinek: néha felfelsejleni látszanak rajtuk az 1970-es években készült grafikák figurái, ami természetes, hiszen a művészt éppen úgy inspirálhatják a friss élmények, mint a különböző régebbi képeplékek.

Ha az egyes lapok megfajtására vállalkozunk, megállapíthatjuk, hogy a *Kísérlet No.1.* és a *Kísérlet No.2.* valójában abszurd egypercesek, melyeken különböző, egymáshoz nem illő tárgyak kerülnek egymás mellé. Az egyes számú rajzon egy dobkályha füstölgő csövet egy gémeskút bólogató gémje érinti, a titokzatos, kútakna nélküli kutat pedig különböző kábelek kötik össze egy összetört felületű piramissal. A kettes számú lap is legalább annyira talányos, mint a párja. Ezen két háromlábú állvány között kifeszített sodronyon vagy kötélén egy hegyes végű mérőön fut ide-oda, írásjeleket karcolva egy téglalap alakú, feltehetően gránit sírlapra. Az előtérben látható cserepes virág és a földre dobott hatalmas olló csak fokozzák a téma abszurd játékoságát. Az e rajzokon rögzített, önmagukért való kísérleteket valószínűleg az a szerelmes géométer végezte el, akinek csupa geometrikus elemből álló portréja a *Szerelmes géométeren* jelenik meg.

A terítővel letakart asztalon különböző tárgyakat megörökítő csendéletek az *Oltár felett* című grafikai sorozat (1998) variánsai: a nyomatok rajzváltozatain a háttereket átalakította Stefanovits, például a képteret téglafallal, máskor füstölgő gyárkéménnyel, gyárépületekkel zárta le, így profanizálva a témát. A rajzsziporkái között láthatunk modernizált, táncoló Rómeót és Júliát, kísérteteknek öltözött angyalokat vagy elektromos Willendorfi Vénuszt is.

A rajzok legtöbbször a szabad asszociációk papírra vetett lenyomatait. Varázsukat a gyorsan, szinte spontánul született ötletek, a szellemesség és a humor adják. E frissességnek és szellemességnek jó példái Stefanovits Péter némileg szürrealis, megmolyogatóan abszurd, talányos tusrajzai.